

1/1999. Országos Igazságügyi Toxikológiai Intézet módszertani levele

a kábítószeres és pszichotrop hatású anyagok igazságügyi toxikológiai vizsgálatáról különböző humán testnedvekből, hatósági mintavételezés alapján

A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. tv. 48. §-a, 62-65. §-ai és 83. §-a 1999. március 1-jei hatálybalépéssel módosították a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénynek (Btk.) az ittas járművezetésre, a kábítószerrel való visszaélésre, valamint a Btk. hatályba lépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendeletnek (Btké.) a kábítószerre vonatkozó rendelkezéseit.

A törvény a szeszes italtól befolyásolt állapotban történő járművezetéssel egyezően büntetni rendeli, ha a vezető a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt vesz részt a forgalomban. A kábítószerrel visszaélésre kapcsolatos rendelkezések módosítása mellett új bűncselekményként határozza meg a kábítószer készítésének elősegítését és a teljesítményfokozó szerrel vagy módszerrel való visszaélést. A Btké.-t pedig, a kábítószer csekély és jelentős mennyiségének meghatározása tekintetében törvényi szintű szabályozással egészíti ki.

A büntető jogszabályok módosítása jelentős mértékben érinti a biológiai anyagok mintavételezését, az igazságügyi toxikológiai analízist, illetve ezen esetek szakvéleményezését is. Erre tekintettel az Országos Igazságügyi Toxikológiai Intézet a 2/1988. (V. 19.) IM rendelet 54. és 57. §-ai alapján az alábbi módszertani levelet adja ki:

I. A biológiai testnedvek mintavételezésének módja és szabványos formája

1. *A kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal történő visszaélés gyanújának bizonyítása* vizeletmintából történik. Ajánlatos, hogy a vizsgálatra kerülő minta mennyisége lehetőség szerint 50 ml legyen. Javasoljuk, hogy a megfelelő mennyiségben biztosított minta csavarmentes műanyag tetővel jól zárható edénybe történjék, melyet sérülés nélkül el nem távolítható szalaggal célszerű rögzíteni. A rögzítő szalagon és az edény oldalára helyezett címkén kívánatos megjeleníteni: a mintát biztosító személy (orvos) és a donor nevét, aláírását, a mintavétel dátumát.

A mintavételezésnél javasolt szem előtt tartani minden olyan körülményt, mely egy esetleges mintahamisítást tenne lehetővé. Ezért az alábbi feltételek betartását ajánljuk:

a) A vizeletminta vételezése különös figyelmet igényel. Ilyenek például, hogy lehetőség szerint, kabátot, csomagot ne tartson magánál a mintaadó. Továbbá a donor érdekében ajánlatos az esetlegesen kézen lévő hatóanyag kontamináció és a mintába történő bemosódás elkerülése miatt a mintaadó előzetes kézmosása is.

b) Az esetleges mintahígítások elkerülése céljából javasoljuk, hogy mintaadás olyan WC-ben történjen, ahol nincs a fülkében vízcsap és felületaktív anyag (szappan), ugyanakkor ajánlatos a lehetőségekhez mérten, a WC öblítőtartályát színezékkel ellátni.

c) Kérjük a mintavételezést lebonyolító hatóságot, hogy a mintavételezés után, a minta hőmérsékletét, színét és kémhatását (tizedes pontosságú pH papírral) a vételezés helyén ellenőrizni szíveskedjék. Amennyiben a vizsgálatot kérő hatóság szükségesnek találja előszűrés végezhető. Javasoljuk a tartály lezárása után a minta szállításig hűtőszekrényben (+4 °C) való elhelyezését. Ugyanakkor kerülendő a minta lefagyasztása. A minta késedelem nélküli mérőhelyre való juttatásáról a kirendelő hatóság illetékes gondoskodni.

d) A szállítandó tartályhoz célszerű mellékelni az elsődleges orvosi vizsgálat jegyzőkönyvét, valamint az esetleges előszűrő vizsgálat eredményét is. (Lásd az 1. számú mellékletet.)

2. *A cselekvőképességet hátrányosan befolyásoló anyagok* (kábitószeres, pszichotrop hatású anyagok, gyógyszerek és egyéb vegyületek) *megállapítása céljából* a mérőhely felé - a vizeletmintán kívül - vérminta vétele is javasolt.

a) A vérminta biztosítása céljára 3x10 ml ürtartalmú, gumi dugóval zárt, vakuumozott kémcső szükséges, mely nem tartalmazhat véralvadást gátló anyagot, ugyanakkor ajánlott a véralvadást elősegítő speciális orvosi kémcső alkalmazása.

b) A vérminta biztosításánál a véralkohol mintavételezés ismert körülményei az irányadók. Javasoljuk, hogy a kirendelő hatóság a vérmintákat szállításig hűtőszekrényben (+4 °C) tárolja. Ugyanakkor kerülendő a minta lefagyasztása. A minta késedelem nélküli mérőhelyre való juttatásáról a kirendelő hatóság illetékes gondoskodni.

3. A mintavételezés idejében, amennyiben az eljáró hatóság azt indokoltnak tartja, a donor vizeletének előszűrő vizsgálatát kezdeményezheti. Az előszűrések - pontatlanságukból fakadóan - tájékoztató jellegűek és gyorstesztelkekkel készülnek. (Ajánlatos a nemzetközi javaslattal ellátott teszt használata [NIDA]). A gyártmány típusától függően a

gyorstesztek kétféle módon használhatók: mártogatós eljárással, illetve cseppentős technikával. A tesztek hatóanyag csoport megjelölésére alkalmasak. Ezen belül ismeretes: egy hatóanyag csoportra, illetve több hatóanyag csoport érzékelésére alkalmas teszt. Az előszűrés mindenképpen jelzés értékű eredményt ad, de a gyors teszt alkalmazása önmagában még bizonyító erővel nem rendelkezik, s így a hiteles mérőhely kirendelése sem kerülhető meg.

II. Igazságügyi toxikológiai analízis követelményei és a szakvélemény adása

1. Az I. pontban foglaltak szerint, a szabványosan biztosított biológiai testnedveket bontatlan állapotban haladéktalanul hiteles mérőhely felé kérjük továbbítani.

2. Hiteles mérőhelynek tekinthető az a vizsgáló laboratórium, amelyik rendelkezik a jogszabályok szerint megállapított illetékességgel, felkészültséggel (műszerezettség) révén képes részletes szűrő, megerősítő és mennyiségi vizsgálatok elvégzésére, valamely nemzetközi ellenőrző program részese, és rendelkezik fél évnél nem régebbi hitelesítő bizonylattal, továbbá jogosult igazságügyi toxikológiai szakvélemény adására.

3. Bűncselekmények alapos gyanúja esetén, országos hatáskörrel és kizárólagos joggal a hatályos jogszabályok [2/1988. (V. 19.), illetve az azt módosító 3/1994. (II. 27.) IM rendelet 1. számú melléklet D., valamint 3. számú melléklet 7. pont a) bekezdése] alapján kábítószeres, pszichotrop anyagok és a cselekvőképességet hátrányosan befolyásoló gyógyszerek biológiai testnedvekből történő igazságügyi toxikológiai analízisére, valamint a beérkeztetett esetek igazságügyi toxikológiai szakvéleményezésére az Országos Igazságügyi Toxikológiai Intézet jogosult. Az Intézet az Egyesült Nemzetek Szervezete Kábítószer-ellenőrző Központja által fél évente ellenőrzött mérőhely, mely szakértői révén jogosult igazságügyi toxikológiai szakvélemény kiadására.

4. Az Intézetbe beérkeztetett biológiai testnedvek szűrővizsgálatát a szakmai követelményeknek megfelelően, olyan mérőrendszerekkel végzi, melyeknek felderítő képessége a nemzetközi szabványokban előírtakkal megegyezik. Ennek a követelménynek a polarizált fluoreszcens fényel működő immunkémiai (FPIA) mérőrendszer, illetve scanning detektoros folyadék-kromatográfiás (REMEDI-HS) droganalizátor feleltethető meg. A megerősítő vizsgálatok és/vagy mennyiségi meghatározások céljára a gázkromatográf-tömegspektrométer (GC/MS), diodasoros nagyhatékonyságú folyadék-kromatográf (DAD-HPLC), nitrogén-foszfor érzékenységű detektorral, valamint lángionizációs detektorral ellátott gázkromatográf (NPD-GC, FID-GC) alkalmazható. A vizsgálatok hatékonyságát és áteresztőképességét az automatikus mintaadagolás, illetve a számítógépes kiértékelés is biztosítja.

5. Tájékoztatjuk a kirendelő hatóságot, hogy az Országos Igazságügyi Toxikológiai Intézetbe beérkeztetett minták átvétele a nap 24 órájában történik. A szokásos és az Intézettől elvárható vizsgálati idő - a minta beérkezésétől a szakvélemény kiadásáig 30 munkanap. Amennyiben a kirendelő hatóság kéri és ezt előre jelzi, a sürgősségi esetek vizsgálati ideje 15 munkanap. Rendkívüli esetekben az Intézet ügyeleti munkát is elláthat.

6. Az Intézet a mérési eredmények birtokában szakvéleményt ad a kirendelő hatóság részére. A szakvélemény a jogszabályban [2/1988. (V. 19.) IM rendelet 33. §-ában] meghatározottakon túl, tájékoztatja a kirendelő hatóságot a mérési eredmény szórásáról, a kalibrálás korrelációjáról, valamint annak legalacsonyabb értékéről. Az alkalmazott vizsgálati eljárásban az analitika szakmai szabálya irányadó. Mérések eredményeit jól dokumentált módon 5 évig, a vizsgálatból visszamaradt biológiai testnedveket pedig 6 hónapig hűtött körülmények mellett (+4 °C) megőrzi.

7. Az Intézet által végzett szakértői vizsgálatról (szakvélemény adásakor) a kirendelő hatóság részére díjjegyzéket állít ki. A díjjegyzék tételei - felhasznált biológiai anyag/kimutatott hatóanyag egységében - a jogszabályban [3/1986. (II. 21.) IM rendelet 1. melléklet 51. és 53. pontja] meghatározott szakértői munkadíjakhoz igazodnak. A díjjegyzékben felszámított összeget a kirendelő hatóság nem téríti meg az Intézetnek.

1. számú melléklet

Szám:

VIZSGÁLATI JEGYZŐKÖNYV KÁBÍTÓSZERES BEFOLYÁSOLTSÁG VIZSGÁLATA CÉLJÁRA

Az intézkedő szerv megnevezése és címe:

Az intézkedő rendőr neve: beosztási helye:

A vizsgált személy neve:

Szül. év, hely: anyja neve:

Előzmények:
A cselekmény időpontja: év..... hó nap óra perc
Az utolsó italfogyasztás időpontja és mennyisége: év..... hó nap óra ... perc
bor dl, sör dl, tömény szesz dl, egyéb dl
Rendszeres gyógyszerfogyasztás: mit mikor mennyit
Megelőző három napban fogyasztott egyéb gyógyszer: mit mikor mennyit
Utolsó kábítószerfogyasztás: mit mikor mennyit
A kábítószerfogyasztás módja (inhaláció, szájon át, injektlás stb.)
Korábbi kábítószerfogyasztás: mit mióta
Idült betegségek:
Alkoholvizsgálat: negatív, mg/liter (levegő) lion
Testsúly kb. kg
Megjegyzés:

.....
intézkedő rendőr aláírása

.....
a mintaadásra kötelezett aláírása

Klinikai tünetek a mintavételkor

A mintavétel időpontja: év hó nap óra perc
A biztosított minta mennyisége: vér ml, vizelet ml
A lehelet alkoholszága: nem - gyengén - jól érezhető
Pupillák tágassága: tág - középtág - szűk
A pupillák fényre és alkalmazkodásra: jól - renyhén - nem reagálnak, dupla pupilla reakció: van, nincs
Nystagmus (horizontális és vertikális): pozitív - negatív
Romberg-tünet: negatív - bizonytalan - pozitív
Nehezített Romberg-tünet: negatív - bizonytalan - pozitív
Orr-ujj próba célba talál: igen - bizonytalan - nem
Ujj-ujj próba célba talál: igen - bizonytalan - nem
Beszéd: jól tagolt - bőbeszédű - hadaró - akadozó - dünnnyögő
Emlékezet: megtartott - részlegesen megtartott - hiányzik
Személyi adatainak közlése: igen - bizonytalan - tájékozatlan
Tájékozottság (térben és időben): tájékozott - bizonytalan - tájékozatlan
Magatartás: rendezett - ingerlékeny - nyugtalan - agresszív - tompult
Egyéb tünetek: izzadás, orr/nyálfolyás
Sérülések (túszúrási nyomok)
RR:/..... Hgmm, P...../min, vizelet kémhatása: pH
Gyorsteszt eredmények: opiát negatív - pozitív, amfetamin negatív - pozitív, THC negatív - pozitív, kokain negatív - pozitív, egyéb negatív - pozitív

.....
a mintavételt végző orvos aláírása